

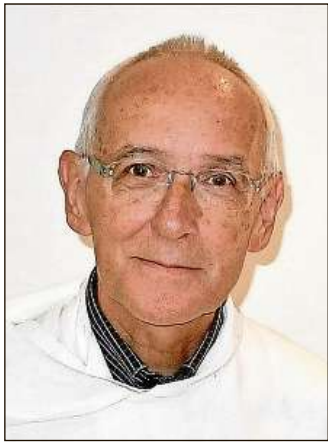
■ GLOSSA

Igl emprems ed il davos clom

DA CLAU LOMBRISER

Decennis alla liunga ei la romanistica s'occupada cun predilecziun dils nums locals. Ils studis academics dedicai alla perscrutaziun onomastica denter Mustér e Müstair empleinan bibliotecas. Cun fascinaziun consultant viandonts aunc adina il cudischet d'Andrea Schorta: Wie der Berg zu seinem Namen kam. La vischnaunca da Breil ha da sia vart nudau e visualisau sin siu intschess ils vegls nums locals sil precint da svanir ord la memoria. La novas adressas postalas, lezzas enconuschan mo pli «vias». Ei dati ni «streglias» ni «gassas» ni «sendas» pli.

Schon curios! Il num ei omnipresents ella bibla. Alla entschatta dalla entschatta secuntenta Dieus buca cun scaffir il mund. Ladinamein dat el allas ovras da siu maun in num. Il creader numna sias creatiras. Pér il num eis ei che fa propi exister ellas. Quei ch'ei senza num sa buca vegnir numnu. El exista buca, ni lu mo sco «zatgei». Sco davos survegn il human in num, e quei en sia differenziaziun la pli radicala: «um» e «femna» (ch'il «genderissem» militant

metta ussa radicalmein en damonda).

Dapi lu ha il creader surdau a sia creatira la cunzina e la dignitad da sezza «numnar tuttas causas». In dils acts ils pli creativs ch'ei dat, entochen sil di dad oz! Mintga lungatg ei la cumprova da quella facultad quasi illimitada da numnar las causas. L'expressiun per propi da quei act creativ ein buc ils nums locals suranumnai, biaronz igl instinct da dar in num a mintga nievnaschiu. Pér cul num secumpleina la gravidonza e la naschienscha d'in affon. Dend alla carn da lur carn in num, e pér lu fan geniturs exister lur affon. Act d'amur artaus dil scaffider sez!

La cultura romontscha, rurala, alpina..., malgrad sia pissiun per nums e prenum, schlattas e lin-

gias, fa buca stedi diever dil prenum enten sesalidar e conversar. Ils sentiments ein plitost schetgs, ins enconuscha gie in l'auter, las bunas manieras vegnan buca da Paris. Sedrizzar ad entatgi cun aschuntar il prenum ei bunamein intim. In «bien di» sto tonscher. El mender cass in «tgau ti», «has bien», «era da quellas varts». Camonds untgeschan sobiso il prenum.

Clamar pil num sveglia, Cendrida, inconta... Nus duvravan buca svegliar in casa. Duront tut mes onns da scola sun jeu vegnius svegliaus dalla vusch da mia mumma. Da scala si clamava ella bufatg «Clau». Quei emprems sinzur matinal, quella vusch, quei tun bufatg, quei incont ein restai gravai per veta duronta en mias ureglias ed en miu cor.

Ei ha num che Dieus enconuschi nus pil num e che nos nums seigien inscretts el register dalla veta. Ei sedi plinavon ch'el vegni il giuvenessendi aunc inagada a clamar nus per nies num e far exister nus per propi! Tgisà, forsà surpren quei davos clom dil Segner il tun ed igl incont da mia mumma. Sinaquei ch'jeu enconuschi sia vusch. Quei fuss lu bein – la davosa grazia.

FOTO SILVAN GIGER

La rendida dil sulegl al Pèz Tgietschen

■ (lq) La levada sco era la rendida dil sulegl silla pezza ei adina in eveniment special. Sin

nossa foto ves'ins ils davos radis da sulegl che strehan il Pèz Tgietschen cun siu glatscher. La

foto ei vegnida fatga ils 13-07-2017 naven dil Pèz Vallatscha en Val Medel.

■ NOVITADS WWW.RTR.CH

Dunna è sa blessada grevamain a San Murezzan

Ina dunna dad 83 onns è sa blessada grevamain dumengia en damaun tar in accident a la staziun da San Murezzan. Quai communitescha la polizia chantunala. La turista da la Svizra haja empruvà curt avant las 10 d'entrar en il tren cura che quel era gia en moviment. Tar l'emprova è ella glischnada tranter il perrun ed il tren. Schebain ch'ins haja tratg il frain d'urgenza saja il tren i sur sia chomma dretga or. Cun grevas blessuras da la chomma ha la Rega transportà la dunna en l'ospital chantunala a Cuira.

Walter O. Frey è il nov directur da Wissensstadt Davos

Walter O. Frey è medi da sport e succeda a l'anterior sviluppader regional Adrian Dinkelmann. Sco quai che l'uniun Wissensstadt Davos communitescha saja Frey in medi da sport ch'haja dapi sia giuventetgna ina colliaziun cun Tavau. Actualmain è Frey il schefmedi da Swiss Ski.

Damain immigrants

Ils emprems sis mais da quest onn èn 12% damain persunas immigradas en Svizra cumpareglià cun il medem temp da l'onn avant. Quai ha communitegà il Secretariat da stadi per la migraziun. Davent dal schaner enfin il zercladur 2017 èn 25 526 persunas immigradas en Svizra. L'onn 2016 da quel temp eran quai anc 12% dapli persunas. Surtut or dals pajais da l'Uniun europeica e da l'Efta èn vegnidas damain persunas. Numnadamain 21,5% damain che l'onn avant. Uschia sa sbassa il saldo da migraziun sin stgars 6500 persunas en il segund quartal da quest onn. Uschè bass n'è el dapi il segund quartal dal 2005 betg pli stà. La fin da zercladur 2017 vivevan bun dus milliuns estras ed esters en Svizra. La mesadad da quellas persunas deriva dals stadis europeics Italia (15,6%), Germania (14,9%), Portugal (13,2%) e Frantscha (6,3%).

Accident da muntogna mortal al Falknis

In um da 59 onns è crudà giu en la vischinanza dal Mazorakopf al Falknis sper Maiavilla. El è sa blessà mortalmain. L'accident è capità dumengia a bun'ura, sco quai che la polizia chantunala communitescha. L'um haja perdi l'equiliber en la vischinanza dal Mazorakopf sin bun 2300 meters sur mar e saja crudà d'ina taissa spunda giuadora. Tar la crudada è l'alpinist sa blessà mortalmain. Per sclerir il decurs exact da l'accident tschertga la polizia perdirtgas. En spezial supplitgescha ella l'um che ha discurre cun la Rega da s'annunziar. El sco era ses dus accumuladers hajan observà l'accident.

La Rega ha sgulà la bara da l'um al Falknis. FOTO POLIZIA CHANTUNALA GRISCHUNA

Riverwalk 2017 – lung l'En fin a Passau per sensibilisar

■ (rtr) Cun chaminar lung il flum da sia funtauna fin nua ch'el riva en ina nova aua vulan giuvenils da la Svizra, l'Austria e la Germania render attent sin l'importanza da las auas – numnadamain ch'ins haja da tegnair tgira dals flums en las Alps ch'èn vi dal svanir. 21 persunas tranter 15 e 30 onns sa participeschon a la quarta ediziun dal Riverwalk organisà dal WWF. Durant trais emnas vulan ils giuvenils scuvrir

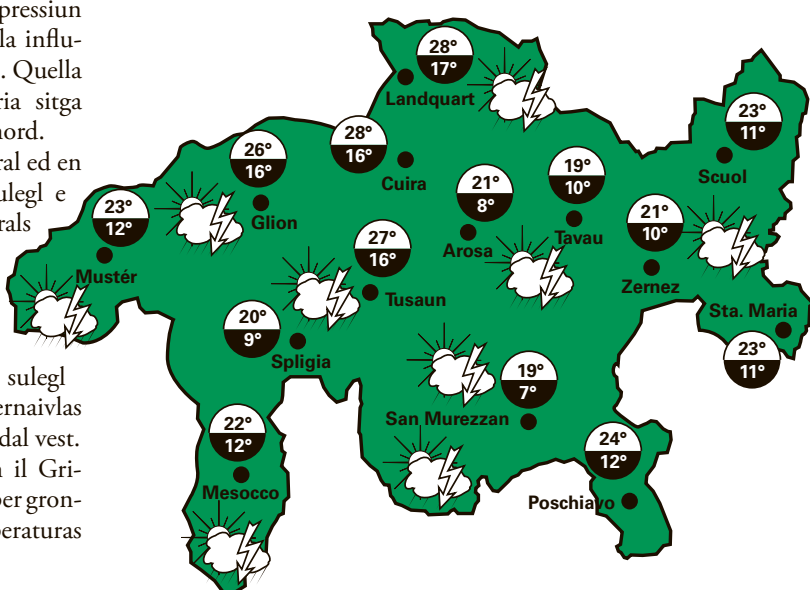
ils ultims flums intacts en Europa e gidar a proteger els. Dals 14 da fanadur fin ils 5 d'avust 2017 chaminan ils giuvenils lung il flum En. Els èn er en viadi cun velo e bartgas sin il trajet da 500 km da Malögia fin a Passau. Cun lur differentas activitads vulan els sensibilisar la gliעד per proteger las auas er en avegnir. Surprais da las temperaturas plitost frestgas a Malögia han ils giuvenils passentà las emprimas notgs

sin il campadi cun temperaturas da paucs grads sur nulla. Las temperaturas e l'aura en general èn perquai er ina da las pli grondas sfidas ch'ils giuvenils menziunan unisono avant ch'els partan per il Lej da Longhin, tar la funtauna da l'En. Ils proxims dis fa la gruppa sut il patronat dal WWF adina puspè fermativas en l'Engiadina, sa scuntra cun politichers e tschertga il discurs cun la gliעד sin via.

■ L'AURA

Vinavant aura dad aur

Situaziun generala: La pressiun auta sur l'Europa centrala influenzescha er l'aura tar nus. Quella pressiun auta maina aria sitga cunzunt en las Alps dal nord. **Oz:** En il Grischun central ed en il nord dal Grischun sulegl e chaud. Vers saira temporals e plievgia. Temperaturas maximalas da 30 grads. Cunfin da nulla grads sin 4000 m sur mar. En il sid ed en l'Engiadina sulegl cun temperaturas empernaivlas da 21 fin 28 grads. Vent dal vest. **Prognosa:** Mesemna en il Grischun central e dal nord per gronda part sulegl cun temperaturas da fin 30 grads.

Curaglia: L'hotel Vallatscha vegn vendì

Dapi 2008 exista l'hotel Vallatscha. Avant sa numnava el hotel Scopi. Peter Binz e sia dunna Imelda han gi cumprà e renovà el durant dus onns. Uss vulan els vender el. Dapi quest onn mainan Peter Binz e sia dunna sezs l'hotel. Els fetschian tut las lavurs danor cuschnar, saja quai servir, gidar en cuschna e far las lavurs da biro. Ma cura ch'els hajan gi manà il manaschi durant intgins mais hajan els realisà che quai na gaja betg uschia a lunga vista. Perquai ch'i dovria bler temp da manar in hotel sper tut las autras lavurs (Binz è tranter auter president da vischnanca e manader da fatschenta da la claudra da Mustér). Mo per intschert temp gaja quai ed i fetschiera era plaschair. Il pretsch

da vendita è 1,5 milliuns francs. Quel cumpiglia l'hotel cun 22 letgs ed era l'abitaziun sut tetg. A la dumonda sche quai na saja betg in pretsch memia bass di il specialist da finanzas, ch'è stà schef da l'interpresa Pricewaterhouse Coopers PwC Svizra, ch'ins stoppia esser realistic e guardar ch'il pretsch da vendita stettia en relaziun cun la rendita. L'istorgia da l'hotel Vallatscha cumenza 1910. Alura aveva l'indigen Martin Bundi construi la Dependance sco supplement da l'hotel Lukmanier. 1966 è quel vegnì serrà, mo la Dependance è vegnida manada enavant sco hotel Scopi. 2008 han Peter ed Imelda Binz-Ferrari acquistà quel e midà en l'hotel Vallatscha (in num d'ina muntogna en Val Medel).